

ELSŐ GYŰRŰZŐI EMLÉKEIM

Három órákor befejeztük a munkát, és hetente legalább kétszer nem mentem rögtön haza, hanem a Madártani Intézetbe siettem. Szerettem volna mielőbb letenni a gyűrűzői vizsgát, s öt óráig, amíg az intézetiek ott voltak, elsősorban a fiókokban lévő, bőrbe tömött, tehát nem felállított kiállítási példányokat tanulmányoztam. Egyelőre csak az énekesmadarak érdekeltek, amúgy is ezt a csoportot szerettem a legjobban, igaz, egyéb fajok gyűrűzésére alkalmam se igen lett volna.

Egy-egy fajról három dolgot kellett tudni: hím, tojó vagy fiatal. Ha valaki ezzel tisztában volt, az elégnék bizonyult egy sikeres vizsgához. Mikor úgy éreztem, már valamennyi fajt jól ismerem, jelentkeztem Pátkai Imrénél, aki levizsgáztatott. Egymást követve legalább tucatnyi fajt tett elem, közülük csak a mezei és a kis poszátára emlékszem, s halványan rémlik, hogy a sárgacsőrű kenderike is köztük volt. Mindet felismertem, el kellett mondanom a bélyegeket, majd Pátkai Imre kezét nyújtott, gratulált, aztán nyomban ki is állította a gyűrűzői igazolványt, melyben igazolta, hogy a Madártani Intézet külső munkatársaként fogom a madarakat, tudományos munkát végzek, valamint kérte a hatóságokat, hogy ebben támogassanak.

Boldogan mentem haza a kapott igazolvánnyal és két karika magevőknek, poszátáknak készült gyűrűvel. Egy-egy karikán huszonöt-huszonöt gyűrű csillogott, a számok szerint szépen sorba rendezve.

Most már gyűrűzhettem volna, de nem volt hálóm. Akkoriban még nem tudtam neccelni, erre később kedves barátom, Váradi Feri tanított meg, így a legközelebbi külső munkatársi összejövetelen érdeklődtem eladó háló után. Meg is egyeztem valakivel, az árra már nem emlékszem, csak arra, hogy kicsit borsos volt, amit az elkövetkező hetekben főleg a hasamon igyekeztem megspórolni. Egy erős rugó is járt a hálóhoz. Sanyi, aki a Láng Gépgyárban dolgozott, megcsinálta az U vasakat, amelyeken a stanglik forogtak, ezután már könnyen felállíthattam a hálót. A fogáshoz azonban hívómadarak is kellenek. A már említett, verandán álló nagy volierből kaptam tengelicet, csíz és talán egy zöldikét. Dandl József, akivel időközben jó barátságba kerültem, az intézetben lévő, remekül felszerelt műhelyszobában készített nekem egy jókora kalitkát, ahogy a madarászok hívták, flugházat, melyet nem kevés megpróbáltatás árán sikerült hazavinnem. A villamosra alig fértem fel vele, a kalauz majdnem lezavart, végül sikerült sértetlenül hazaszállítanom. Ebbe kerültek a most kapott hívómadarak. A kalitkát a háziak engedélyével az üvegezett kis folyosón egy szekrény tetejére raktam, ahol különösen a tengelic egész nap hangosan énekelt.

Nem próbálom meg pontosan leírni, hogyan működött egy tarlóháló, egyrészt mert az olvasó aligha értené meg, másrészt e madárfogási mód, amely

akkor divott, már nem létezik, helyét a függönyhálók foglalták el. A háló működésre készen, összesodorva pihent, előtte a beborítandó részen többnyire katángokból szurkáltuk le az úgynevezett gletnit, közéjük kerültek a kis hívókalitkákban ülő madarak. Mikor az ember meghúzta a zsinórt, kioldotta az egyik stangli – egyszerű, fából készült rudak – addig rögzített erős rugóját, mely egy pillanat alatt átrántotta a hálót, s a gletnre szállt madaraknak nem maradt idejük menekülni. Csak a vezetőzsinór csapódott keményen a földre, maga a háló puhán omlott a fogott madarakra.

A tarlóhálóval egy korszak kezdődött az életemben. Ezt a fogási módot nagyon szerettem. Egyfajta vadászat volt, sok-sok izgalommal fűszerezve. A Kis-Rákostól nem messze a réten állítottam fel a hálót egy nagy fűzfa közelében. Erre az úgynevezett megszállófára szükség volt, mert ha jött egy kis csapat tengelic, csíz vagy más madár, általában nem szálltak nyomban a gletnre, hanem egy ideig fent üldögéltek, és csak azután ereszkedtek le.

Augusztus volt, a tengelicek már kis csapatokban jártak, a fűben hasalva vártam az érkező madarakat. A hívóknak kítőnő fülkük volt, őket kellett figyelni. Ha meghallották, hogy fajtársaik repülnek valahol, tüstént hívni

A kandli (Budai Tibor grafikája)

kezdték, mire azok, nem mindig, de rendszerint arrafelé kanyarodtak. Egy idő után már nagyon sok mindent eltanultam a többi madarásztól, s egy fiatal tengelicet betanítottam pálcásnak. Napközben ő is a többiekkel üldögélt a nagy kalitkában, ám a fogás hajnalán egy szarvasbőrből készült kis kantárt kapott a szárnyai alá. A has oldalán parányi karika volt, ebbe kapcsolódott az az apró karabiner, amely vékony zsinórral egy pálcához kötötte. A pálcá úgy mozgott, mint egy miniatűr kútgém. Ha meghúztam a madzagot, föl-emelkedett a rajta ülő madárral együtt, mikor pedig szép lassan visszaengedtem, a tengelic szárnyaival verdesve egyensúlyozott, olyan benyomást keltve a megszállófán ülő társaiban, mintha épp a gletnire ereszkedne alá. Azok pedig rendszerint gondolkodás nélkül követték. Ekkor már csak a behúzó-zsinórt kellett megrántanom, a háló átcsapott, és mehettem a madarakért. Akkoriban csupán a fajt, a nemet, valamint azt kellett felírni, ha a madár az évi fiatal volt, így a hálónál könnyű vászonzacskóba került szárnyasok percek alatt gyűrűt kaptak – és már repülhettek is.

Mindig kora hajnalban mentem ki, s a madaraim rövid idő alatt annyira megszokták, hogy ilyenkor kis kalitkába kerülnek, hogy útközben a hátizsákban is hívtak, ha meghallották társaikat a közelben. Jó néhányszor előfordult, hogy a madarak, főleg csízek és tengelicek, fáról fára repülve követték. Azt már sajnos többnyire nem várták meg, hogy a hálót felállítsam, egy ideig feleseltek a hátizsákban lévő madaraimmal, aztán elrepültek.

A magányosan szálló madarak azonnal reagáltak a hívó hangokra, és felültek a megszállófára, ahonnan a pálcás produkcióját látva le is ereszkedtek. Más volt a helyzet a csapatban érkezőkkel. Ők is megszálltak, de nagyon ritkán ereszkedtek le együtt a gletnire. A fele fönt maradt, s ilyenkor jött a dilemma: behúzzam és megfogjam a leszállt példányokat, vagy várjak, hátha lejön a többi is. Egy idő után már tapasztalatból tudtam, jobb, ha meghúzom a madzagot, mert bizony sokszor előfordult, hogy a korábban leszállt madarak egyszerre csak felrepültek, majd a fán ülőkkel együtt egykettőre eltűntek a távolban. Ilyenkor már hiába hívták őket torkuk szakadtából az én madaraim, nem fordultak vissza.

Akadtak apróbb-nagyobb élmények is. Az októberi csízvonulás idején egy meggyűrűzött az évi fiatal madár egyszerűen nem akart elrepülni. Felült a megszállófára, aztán visszatért a gletnire, s a katáng magvait kezdte bontogatni. Akaratlan segítőmmé vált, mert a csízek, látva, hogy ott lent nyugodtan táplálkozik, habozás nélkül mellé ereszkedtek. Az első fogás után azt hittem, az én madaram is elrepül a többivel. Tévedtem, újra a fűzfára ült, kicsit feleselt a kalitkában ülő csízzel, majd megint leszállt melléje. Mikor másodszor is ráborult a háló, nem látszott különösebben rémülni, de most már nem maradt, csatlakozott az egyik épp szabadon engedett csízhez, és elrepült vele.

Télen is madarásztam a Rákos partján. Néha igencsak hideg volt egy helyben ácsorogni egy fa mellett, s a madármozgás is sokkal gyengébb volt, mint a késő nyári, kora őszi időkben. Egy alkalommal észrevettem, hogy a patak partján álló fiatal nyárfa hegyén nagy őrgébics üldögél. Ma már költ Magyarországon, kivált az északkeleti részeken, ám akkoriban csak téli vendég volt, ősszel érkezett és kora tavasszal eltűnt. A távcsövön át láttam, hogy a madaramat figyeli. Különösen érdekelhette a pálcás, amely szabadon mozgott a madzag végén, evett, ivott, tollászokodott, s ha hallott valamit, hívott is. A gébics persze engem is látott, és bár valószínűleg szívesen elindult volna a háló felé, nem mozdult. Olyan soká ült ott, hogy végül már meg is feledkeztem róla, mikor véletlenül odapillantva azt láttam, hogy ellódul a fájáról és egész alacsonyan repülve közeledik. Féltem a pálcást, de szerettem volna megfogni és meggyűrűzni a gébicset, ezért vártam kicsit, s éppen akkor húztam be, amikor a háló csapóterületére ért. Ekkor persze már nem érdekelte a pálcás, csak menekülni szeretett volna.

Soha nem volt addig gébics, főleg nagy őrgébics a kezemben, boldogan vettem ki, ám alighanem kissé ügyetlenül, mert kampós csőrével elkapta az egyik ujjamat, melyből azonnal folyni kezdett a vér. Nem sokat törődtem vele, a csüdjére illesztettem a gyűrűt, aztán eleresztettem. Begye és melle piros volt a véremtől. Néhány nap múlva a rét egy távolabbi részén újra láttam. Biztosan ő volt, a lábán gyűrű csillogott, s a begye még mindig piros volt.

Egy másik, ugyancsak téli napon megint ott álltam a hálónál, fogtam a két madzagot és vártam. Csak néha jött egy-egy madár, tengelicek, zöldikék, kenderikék. Utóbbiakból szerettem volna fogni, ezért a hívómat kivettem a gletni közül, és kicsit távolabb helyeztem el. Nagyon jól hívott – ahogy a madarászok mondják: „csavart” –, jöttek is a kenderikék, de a gletni túl alacsony és talán gyanús is lehetett nekik, mert nem szálltak le. Érkezett viszont egy áttelelő vörös vércse, valahonnan a hátam mögül bukkant elő, felkapta a kenderikét a kis hívókalitkával együtt, s tán négy-öt méterre is elrepült vele. Akkor elejtette. Szegény madárnak semmi baja nem esett, ám rettenetesen megijedhetett, mert aznap már nem hívott, jöhettek a kenderikék, a csőrét sem nyitotta ki.

A Kis-Rákosban láttam életemben először kis sárszalont. Hátizsákkal, madarakkal indultam a hálózóhely felé, mikor észrevettem. A mederben épp csak csordogált a víz, a madár az iszapot szondázta. Nyomban megismertem, eleget láttam az intézeti gyűjteményben. Megálltam, és legalább öt percig figyelhettem néhány lépésnyi távolságból, mígnem hirtelen gondolt egyet, s a meder fölött alacsonyan továbbrepült. Azóta láttam már jó párszor kis sárszalont, többnyire azonban úgy, hogy szinte a lábaim alól vágódtak fel a fű közül, de olyan jól, mint ott a Kis-Rákos medrében, egyszer sem.

Emlékezetes egy hermelinnel kapcsolatos élmény is. Tél volt, ám hőmentes idő, a szokott helyen álltam, amikor megláttam közeledni a Rákos-patak felől. A szájában egy megölt kőszapockot tartott, úgy vitte, vagy inkább hozta, mint a vizsla a lött nyulat. Mikor észrevett, elég közel volt már, megtorpant, leejtette a zsákmányt, s kicsit fölemelkedve nézett felém. Fehér mellénykéje véres volt, néhány pillanatig farkasszemet néztünk, aztán a hermelin megfordult és futva indult visszafelé. De pár méter után megállt, a pocokhoz rohant, felkapta, és vitte a Rákos-patak felé, ahol eltűnt. Az összevérezett mellényével fölemelkedő kis ragadozó olyan látvány volt, amelyet soha nem felejték el.

A hétfégeken madarásztam, a többi napon dolgoztunk a Keletiben, falat véstünk, bontottunk, téglát hordtunk, betonoztunk, nyáron egy szál rövidnadrágban, télen pufajkában. Rövidnadrágot egyébként csak Kálmán és én hordtunk, az idősebb brigádtársak valamennyien hosszúnadrágban, ráadásul hosszú ujjú ingben dolgoztak.

Egyszer éppen törmelékot, sített talicskázunk, mikor női kiabálásra lettünk figyelmesek. Ott, ahol a Csarnokból a posta felé lehet átjutni, egy csavargó külsejű alak táskát próbált kitépni egy középkorú asszony kezéből. A nő persze védekezett, kiabált, mi Kálmánnal letettük a talicskát, odafutottunk, és jobbról, balról elkaptuk a férfit. Kálmán, ha jól emlékszem, be is húzott neki egy nagyot. Jó lett volna bevinni az őrsre, de miután társamat alaposan bokán rúgta, kitepte magát a kezünkből, majd elmenekült. Később elmeséltük a rendőröknek, akik sajnálták a dolgot, és arra kértek, ha látjuk valahol, nyomban szóljunk nekik. Figyeltük egy darabig, ám nem jelentkezett, aztán megfélekedtünk róla.

TUDOMÁNYOS MUNKÁM KEZDETEI

Az egyik délután, amikor műszak után a Madártani Intézetbe mentem, Keve András megkérdezte, volna-e kedvem feldolgozni egy molnárfecskeanyagot, melyet – más feljegyzéseivel együtt – egy korábbi külső munkatárs, aki azóta meghalt, az intézetre hagyott. A harmincas évek elején több száz öreg és fiatal molnárfecskeket jelölt meg, s ezt a meglehetősen nagy nyersanyagot kellett feldolgozni. Warga Kálmánnal, aki korábban az intézet munkatársa volt, láttunk neki a feladatnak, és sikerült érdekes megállapításokat tennünk. A dolgozat megjelent az *Aquilában*, én is kaptam egy kötetet, s persze nagyon büszke és boldog voltam, egy időre talicskáról, lapátról, csákányról tökéletesen megfélekedtem.

Szíjj Jóska javaslatára kezdtem el az ócsai turjánra járni. Szerfölött érdekes, jégkor utáni maradványterület ez, ahol jó néhány olyan madárfajjal talál-

koztam, amelyeket korábban a szabadban még nem láttam. Először Jóskával mentem ki, ő mutatta be a területet és a madarakat, nagy pólingot, nagy godát, hamvas rétihéját, réti tücsökmadarat. Érdekes hullók is éltek ott, rákosi vipera, elevenszülő gyík, s maga a táj, az égerláp, a turján számomra teljesen új és rendkívül izgalmas élőhely volt. Jóska rendszeresen járt Ócsára, egy terjedelmesebb dolgozatot készült írni az ott élő madarokról, ám ebből végül nem lett semmi, jött '56, Jóska disszidált, az addig gyűjtött anyag elkallódhatott.

Az ócsai vonaton találkoztam későbbi jó barátommal, Sterbetz Pistával. Én már a kocsiban ültem és az indulásra vártam, mikor ő megérkezett. Láta, hogy ott ülök a sarokban, hátizsák, távcsőtok, gumicsizma, nyomban tudta, hogy madarász vagyok, és kizárólag Ócsára mehetek. Leült mellém, bemutatkoztunk, s utána már nem volt probléma, miről beszélgessünk. Hamar kiderült, őt elsősorban a parti madarak és a gémfélék, valamint a vízivad érdekli, én továbbra is az énekesek rajongója voltam, így aztán jól kiegészítettük egymást. Azon az első napon már együtt figyeltük a magasban kerengő, „mekegő” sárszalont, láttuk a rozsdás csukokat, hallgattuk a pólingok gyönyörű, bugyborékoló nászhangjait, jártuk a turjánt, a vízben álló égererdőt, és amikor Budapesten, az állomáson elbúcsúztunk, már sok mindent tudtunk egymásról. El is határoztuk, hogy a következő hétvégén megismételjük a kirándulást.

Az ócsai turjánról írtam életem első népszerűsítő cikkét. A Magyar Vadászban jelent meg „Az ócsai turján ritka és érdekes madárvilága” címmel.

Dr. Sterbetz István

Valamikor 1956 nyárutóján vagy kora őszén küldtem be az anyagot a szerkesztőségbe, de a cikk csak a forradalom és szabadságharc szomorú leverése után látott nyomdafestéket. Életemben először kaptam egy írásoméért honoráriumot. Nagy szó volt ez számomra, aki szégyellni való fizetésért dolgoztam.

Bejártam az egyetemre Farkas Tiborhoz, együtt hallgattuk a sámákat és beszélgettünk. Tibor a trópusokra, Afrikába, Azsiába vágott, s akkor még nem sejtette, hogy vágyai rövidesen megvalósulnak. Elhagyja Magyarországot, és a bécsi, majd radolfzelli (Németország) tartózkodás után Dél-Afrikában köt ki, ahol a múzeumban dolgozva nagyszerű tanulmányokat ír kedvenceiről, az ott élő kövirigókról, de más rigófélékről is. Egy rövid észak-amerikai tartózkodás idején az egyik múzeumban talált egy tévesen meghatározott kövirigót is. A madár Madagaszkárról származott. Tibor új, még le nem írt fajnak tartotta, és ezt később Madagaszkáron be is bizonyította. Leírta az új fajt, s a *Monticola bensoni* bekerült a szakkönyvekbe, a szakirodalomba. Felvette a madár énekét is, és nekem is küldött egy másolatot belőle. Rendszeresen leveleztünk; amikor már lehetett, két vagy három alkalommal haza is látogatott. Kint szintén tartott sámarigókat, amelyeket Németországból vitt magával, s épp róluk írt valamit, mikor utolérte a halál. Ezt egy barátja írta meg nekem, aki korábban elkísérte ide, Magyarországra is. Kicsit előreszaladtam az időben, egyelőre még nem tartunk itt. Tiborral tehát hallgattuk a sámarigókat, álmodoztunk, ám neki maradt az egyetem, nekem pedig a vasút, a lapát, az ásó és a talicska.

A Madártani Intézetben tanulmányoztam a szakirodalmat is, mindenekeelőtt az *Aquila* kötetének hazai vonatkozású cikkeit. Egyebek mellett olvastam a szegedi Fehér-tóról, és amikor Szijj Jóskától megtudtam, hogy oda készülnek, s megpróbálnak egy nagy tarlóhálóval különböző parti madarakat fogni és gyűrűzni, boldogan csatlakoztam. Kiállítottam az egyik szabadjegyemet Szeged-halastó állomásig, s két nap múlva már a vonaton ültünk. Velünk tartott Jóska öccse, Laci és Váradi Feri is, aki mint műszaki ember az extra nagy hálót (valamennyi tartozékával együtt) elkészítette.

Sajnos igazi novemberi nap volt, borús, szemerkélő, néha csapkodó esővel, de több napra terveztük az utat, és bíztunk benne, hogy másnapra jobb időnk lesz. A gazdaságnál Jóska kért egy pánvádlinak – könnyű, sínen mozgó, emberi erővel hajtott jármű – nevezett alkalmatosságot, arra raktuk a hátizsákot, a hálót, és a gáton lefektetett síneken toltuk a vadászházig. Az első nap csak körbejártuk a tavakat, másnap kora reggel azonban már indultunk is az egyik nagy tó közepén lévő Korom-sziget felé. Olvastam róla, tudtam, hogy kiterjedt, több ezer páros dankasírálytelep van rajta tavasszal. Most persze üres volt, alig néhány dankasírály kóválygott a víz felett. Jóska és Feri állították fel a nagy hálót. Úgy tervezték, hogy maga a háló, a feltűnést

elkerülendő, a sekély parti vízbe merül, és onnét csap majd az iszapos parton mozgó madarakra. Nem volt valami jó ötlet, ám erre csak később jöttünk rá. Beültünk egy kis lessátorba, odavezettük a behúzózsínort, s a meglehetősen szűk helyen szorongva figyeltük a partot. Hosszú ideig nem jött semmi, aztán (madarásznaplóm szerint) két szürke cankó szállt a fővenyre, és csipegetve, lassan, de egyenesen a háló felé tartottak. Laci fogta a zsinórt, s amikor a két madár a háló ütüterületén belül volt, Jóska, aki távcsővel követte őket, fojtott hangon megszólalt:

– Húzz bel!

Laci meghúzta a madzagot, a rugó kioldott és a háló megemelkedett. De nem úgy, ahogy vártuk, villámgyorsan és beborítva a két cankót, hanem alágokkal és minden más, a víz hozta törmelékkel lesúlyozva, mint Neptun isten, emelkedett ki a kis hullámok közül, aztán visszazuhan a vízbe. A két szürke cankó persze világgá ment. Egymásra néztünk, majd – mivel okosabbat nem tehattünk – nevetni kezdtünk. Jóskának ezek után elment a kedve a hálózástól, összekoltunk és visszamentünk a vadászházba.

A harmadik napon kiderült, hogy fogytán a magunkkal hozott étel. Kenyér még volt valamennyi, de a többi (kolbász, sajt) mind elfogyott. Jóska elhozta az intézeti puskát, és Lacival elmentek libát lőni. Feri jó szakács volt, azt ígérte, ha lesz liba, nagyszerű vacsorát kapunk. Vártuk őket, végre – már egészen besötétedett – meg is érkeztek lógó orral, a libák kifogtak rajtuk, nem sikerült lőniük.

Soha nem volt még a kezemben vadászpuska, elméletileg azonban ismerem a nem túl nehéz kezelési módját. Elkértem hát a fegyvert, és kimentem a vadászház melletti gátra, hátha jön valami. Talán negyedórája álltam ott, amikor jött egy csapat liba, egyenesen fölöttem repültek át. Felemeltem a puskát, jól eléjük fogtam és elsütöttem. Meg voltam győződve, hogy sértetlenül repülnek tovább, s én csodálkoztam a legjobban, mikor egyikük kivált az ékből, összekapta a szárnyait, zuhanni kezdett, és vagy harminclépésnyire előttem az iszapos tófenékre pottyant.

Csak az első pillanat volt a boldog büszkeségé, a következő már korántsem. Egy férfi közeledett a gáton, puskával a vállán, előtte egy korcs kutya szaladt. A vér meghűlt bennem. Nincs fegyverviselési engedélyem, és ha a vadőr igazoltat, lebuhtam. Ez akkoriban bárkire nézve veszélyes lehetett, de rám különösen. A vadőr azonban szerencsére nem sejtett semmit, s miután a vadászházba gyakran jöttem elvtársak a pártbizottságtól és máshonnan, az őt engem is ilyesvalakinek nézhetett, mert köszönt és nagy tisztelettel kérdezte:

– A vadászházban tetszik lakni?

Ekkor már sejtettem, hogy nyert ügyem van, csak bólintottam, mire a vadőr nyomban felajánlotta, hogy a kutyája majd kihozza a lőtt libát. Ki is

hozta, egy szegény fiatal liliket, amelyből Feri valóban nagyszerű vacsorát készített.

Másnap délben indult a vonatunk, ám reggel, az előző napi sikeren felbuzdulva, újra elkértem a puskát. A tegnap esti gáton mentem be néhány száz métert, mikor egy sirályt vettem észre, amelyik a part közelében lebegett a víz felett. Ami nyomban feltűnt, hogy a tarkójánál egy félhold alakú fekete folt van. Arra biztosan emlékeztem, hogy az intézeti gyűjteményes szekrényekben nem láttam ilyen sirályt, fogalmam sem volt róla, milyen faj lehet. Ráfogtam a puskát, és szegény madár engedelmesen a vízbe hullott. Az apró hullámok közelebb hozták, végül egy bot segítségével sikerült olyan közelre piszkálnom, hogy kivehettem. Azt hittem, hogy Jóska kapásból meg tudja mondani, mit lőttem, de bizony percekig forgatta; aztán felderült az arca. Ma is emlékszem a szavaira:

– Gratulálok! Egy *Rissa!*

A csüllő akkortájt még viszonylag ritka kóborlónak számított Magyarországon, ma jóval gyakrabban kerül távcső elé. Ennek persze az is az egyik (ha nem a legfőbb) oka, hogy a Magyar Madártani Egyesület 1974-es megalakulása óta nagyon sok jól képzett fiatal madarász járja ősszel és télen a vizek környékét. Az általam lőtt fiatal csüllőt Pátkai Imre tömte ki, és a gyűjteményes szekrénybe került. Nekem azóta sem volt puska a kezemben, s tulajdonképp ma is sajnálom azt a két szegény madarat, melyet a szegedi Fehér-tónál lelőttem.

AZ ÁLLATKERTBEN

Sterbetz Pista, aki egy idő óta a Fővárosi Állat- és Növénykertben, az akváriumosztályon dolgozott, az egyik (külső munkatársak részére szóló) előadással egybekötött megbeszélésen megkérdezte, volna-e kedvem átjönni hozzájuk a tengeri akváriumba. Nekem továbbra is a Madártani Intézet lebegett a szemem előtt, de arra gondoltam, ez egy lépés lehet a kívánt és remélt irányba. A vasútnál segédmunkás voltam, az Akváriumban ápoló leszek, belevágtam.

Nem volt könnyű megszabadulni a vasúttól, a főnökség marasztalt, azt ígérték, elküldenek mozdonyvezetői tanfolyamra, ám én kitarítottam, és nagy nehezen elengedtek. A vasútnál sem kerestünk sokat, de amikor jelentkeztem az osztályvezetőnél, Wiesinger Mártonnál, és közölte, hogy az Állatkertben havi 650 forint lesz a fizetésem, ugyancsak meglepődtem. Azt reméltem, itt valamivel jobb anyagi körülmények közé jutok; tévedtem. Igaz, ez a pénz az ötvenes években sokkal többet ért, mint ha valaki ma 650 forintot kapna hó végén a kezébe. Minden jóval olcsóbb volt, s ha nem is túl fényesen, de meg lehetett élni belőle.

Végül örültem a változásnak. A halakat a Mura holtágában fogott néhány fajon kívül nemigen ismertem, mert a tengeri akváriumban akkor csak a nagymedencék egy részében éltek tengeri állatok, a többiben édesvízi halakat mutattunk be. Az üvegen át közvetlen közelről figyelve őket remek alkalom nyílt a tanulásra, a velük való ismeretségre.

Az akváriumosztály három részből állt. Lent a tengeri és hazai édesvízi fajok kaptak helyet, fent, a Pálmaházban egy-egy oldalszárnyon voltak a trópusi halak, illetve a hüllők. A két fenti részlegben is sokat lehetett tanulni; mikor időm engedte, felmentem és nézegettem őket, ismerkedtem velük. A trópusi akváriumban egy korombeli lány, László Margit dolgozott, a Hüllőházban két idősebb férfi látta el az ápolói feladatokat.

A munkaidő reggel hét órától délután háromig tartott, de miután az Állatkert és ezzel együtt az Akvárium a nyári hónapokban este hétig nyitva volt, valakinek mindig ott kellett maradnia zárni. Az így keletkező túlórákat viszont bármikor ki lehetett venni, természetesen a többiekkel való egyeztetés után. Egy-két nyári zárás, és akár egész napra elmehettem madarászni. A munka naponta ismétlődő, rutinszerű volt. Azzal kezdtük, hogy nedves fűrészporral felszórtuk a nagy nézőteret, majd összesöpörtük. (Egyszerű és jó módszer volt a padló kövezetének tisztán tartására.) Közben végignéztük a medencéket, az esetleg elhullott halat kiszedtük, az üvegeket, ahol kellett, lealgáztuk, azaz az ott megtelepedett algáktól megtisztítottuk. Kiadósabb munkának számított, ha valamelyik nagymedencét teljesen fel kellett újítani. A legnagyobb három 6000 literes volt, több 3000 literes, és a sarkoknál számos kisebb medence is akadt. Ha édesvízi medencét tisztítottunk, egy gumitömlővel szívtuk le a vizet a medencék mögött körbefutó betonárokba, s a fenékről, amely már a kezelőfolyosó szintje alatt volt, vödörrel mertük ki a maradék vizet. A halakat természetesen előzőleg ki kellett fogni, és egy karanténmedencében várták, hogy a sajátjukba visszakerülhessenek. Ezután lesúroltuk a medence falát, megtisztítottuk a vastag belga üveget, kiszedtük és teljesen tisztára mostuk át a fenéken lévő homokot vagy sódert. Mindez eléggé lassú, afféle kisipari munka volt. Részenként raktuk vödörkbe a homokot, s a lefolyócsatorna felett – a kezünkkel folyamatosan kevergetve – folyattuk át egy behelyezett gumicsővel. Mikor teljesen tiszta lett, újrendeztük a medencét. Ahol növények is voltak, azokat elültettük; végül feltöltöttük vízzel és visszaraktuk a halakat.

A nézőket általában a halaknál sokkal jobban érdekelte, ha embert láttak dolgozni a nagymedencében. Odaálltak az üveg elé, s lesték, mit csinálunk. Amikor még (vagy már) volt egy kevés víz a medence alján, rendszeresen megtréfáltuk őket. Egy kis kézi lapáttal vizet fröcsköltünk az arcuk irányába. Látták, hogy üveg mögött vagyunk, reflexszerűen mégis mindenki visszahajolt vagy hátraugrott, és hiába tudták, mi következik, másodszor is ugyanúgy reagáltak.